

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

9. srpnja 2020.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Ugovor o hipotekarnom zajmu – Klauzula o ograničenju promjenjivosti kamatne stope (tzv. odredba ‚o najnižoj kamatnoj stopi‘) – Ugovor o obnovi – Odricanje od osporavanja odredaba ugovora pred sudom – Neobvezatnost”

U predmetu C-452/18,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 3 de Teruel (Prvostupanjski i istražni sud br. 3 u Teruelu, Španjolska), odlukom od 26. lipnja 2018., koju je Sud zaprimio 11. srpnja 2018., u postupku

XZ

protiv

Ibercaja Banco SA,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: M. Vilaras, predsjednik vijeća, S. Rodin (izvjestitelj), D. Šváby, K. Jürimäe i N. Piçarra, suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: L. Carrasco Marco, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 11. rujna 2019.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za osobu XZ, D. J. Fernández Yubero, a zatim J. de la Torre García, R. López Garbayo i M. Pradel Gonzalo, *abogados*,
- za Ibercaja Banco, SA, J. M. Rodríguez Cárcamo i A. M. Rodríguez Conde, *abogados*,
- za španjolsku vladu, u početku M. J. García-Valdecasas Dorrego, a zatim L. Aguilera Ruiz, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, J. Baquero Cruz, N. Ruiz García Napoleón i C. Valero, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 30. siječnja 2020.,

* Jezik postupka: španjolski

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 3. do 6. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osobe XZ i društva Ibercaja Banco SA u vezi s odredbama ugovora o hipotekarnom zajmu koji su sklopili navedeni subjekti.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 U članku 3. Direktive 93/13 određuje se:

„1. Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.

2. Uvijek se smatra da se o nekoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je ona sastavljena unaprijed pa potrošač nije mogao utjecati na njezin sadržaj, posebno u kontekstu unaprijed formuliranog standardnog ugovora.

Činjenica da se o određenim aspektima neke odredbe ili o nekoj određenoj odredbi pregovaralo ne isključuje primjenu ovog članka na ostatak ugovora ako opća ocjena ugovora ukazuje na to da se ipak radi o unaprijed formuliranom standardnom ugovoru.

Kad god prodavatelj robe ili pružatelj usluga izjavi da se o nekoj standardnoj odredbi pojedinačno pregovaralo, teret dokaza je na njemu.

3. Prilog sadržava indikativan i netaksativni popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima.”

- 4 U članku 4. te direktive predviđa se:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.

2. Procjena o tome jesu li neke odredbe nepoštene ne odnosi se na definiciju glavnog predmeta ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani, i isporučene usluge i robu, na drugoj, sve dok su te odredbe jasno i razumljivo sastavljene.”

- 5 Članak 5. navedene direktive glasi kako slijedi:

„U slučaju ugovora u kojima se potrošaču sve ili određene odredbe nude u pisanom obliku, te odredbe uvijek moraju biti sročene jasno i razumljivo. Ako postoji sumnja oko značenja neke odredbe, prednost ima tumačenje koje je najpovoljnije za potrošača. Ovo pravilo o tumačenju ne primjenjuje se u kontekstu postupka utvrđenog u članku 7. stavku 2.”

6 U članku 6. stavku 1. te direktive određuje se:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

7 U skladu s člankom 8. Direktive 93/13:

„Kako bi osigurale najviši stupanj zaštite potrošača, države članice mogu u području na koje se odnosi ova Direktiva usvojiti ili zadržati najstrože odredbe spojive s Ugovorom.”

8 Točka 1. podtočka (q) Priloga toj direktivi, koji sadržava indikativan i netaksativan popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima, glasi kao slijedi:

„Odredbe čiji su predmet ili svrha:

[...]

(q) isključenje ili ometanje prava potrošača na poduzimanje sudske tužbe ili provođenja svakog drugog pravnog lijeka [...].”

Španjolsko pravo

Kraljevska zakonodavna uredba 1/2007

9 Direktiva 93/13 u bitnome je prenesena u španjolsko pravo Leyem 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación (Zakon 7/1998 o općim uvjetima ugovorâ) od 13. travnja 1998. (BOE br. 89 od 14. travnja 1998., str. 12304.), koji je, zajedno s drugim odredbama kojima se prenose različite direktive Unije u području zaštite potrošača, izmijenjen Real Decretom Legislativo 1/2007 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Kraljevska zakonodavna uredba 1/2007 o izmjeni Općeg zakona o zaštiti potrošača i korisnika te ostalih dopunskih zakona) od 16. studenoga 2007. (BOE br. 287 od 30. studenoga 2007., str. 49181.).

10 U članku 10. Kraljevske zakonodavne uredbe 1/2007 određuje se:

„Prethodno odricanje od prava koja se ovom kraljevskom zakonodavnom uredbom dodjeljuju potrošačima i korisnicima jest ništavo, kao i radnje počinjene s namjerom povrede zakona, u skladu s člankom 6. Códiga Civil [(Građanski zakonik)].”

11 Nadalje, u članku 83. Kraljevske zakonodavne uredbe 1/2007 predviđa se da su „[n]epoštene odredbe [...] ništave na temelju zakona te se smatra da nisu bile ugovorene”.

Građanski zakonik

12 U skladu s člankom 1208. španjolskog Građanskog zakonika:

„Obnova je ništava ako je ništava i prvotna obveza, osim ako se na razlog za ništavost može pozvati samo dužnik ili ako se potvrdom priznaju ništavi akti od samog početka.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 13 Javnom ispravom od 23. prosinca 2011. osoba XZ kupila je nekretninu od investitora za iznos od 148 813,04 eura, čime je od potonjeg preuzela dug iz hipotekarnog zajma koji je u vezi s tom nekretninom odobrila kreditna institucija Caja de Ahorros de la Inmaculada de Aragón, koja je postala Ibercaja Banco. Osoba XZ na taj je način prihvatila sve sporazume i uvjete tog hipotekarnog zajma (u daljnjem tekstu: ugovor o hipotekarnom zajmu), kako su bili definirani između prvotnog dužnika i kreditne institucije.
- 14 Ugovor o hipotekarnom zajmu sadržavao je odredbu o najvišoj i najnižoj kamatnoj stopi koje se mogu primijeniti na taj zajam, pri čemu su ugovorene „najviša” godišnja stopa od 9,75 % i „najniža” godišnja stopa od 3,25 %.
- 15 Taj ugovor o hipotekarnom zajmu izmijenjen je aktom od 4. ožujka 2014. (u daljnjem tekstu: ugovor o obnovi), koji se odnosio, među ostalim, na stopu ugovorenu odredbom „o najnižoj kamatnoj stopi”, koja je snižena na nominalnu godišnju razinu od 2,35 %. Nadalje, ugovor o obnovi sadržavao je sljedeću odredbu: „Stranke potvrđuju valjanost i primjenu zajma, smatraju njegove odredbe prikladnima i stoga se izričito i uzajamno odriču podnošenja bilo kakve tužbe protiv druge stranke u pogledu sklopljenog ugovora i njegovih odredaba, kao i nagodbi i plaćanja izvršenih do tog datuma, za koje priznaju da su usklađeni”. Osim toga, osoba XZ izjavila je u rukom pisanoj napomeni da je svjesna i da shvaća da se „kamatna stopa zajma nikad neće sniziti ispod nominalne godišnje stope od 2,35 %”.
- 16 Osoba XZ podnijela je tužbu sudu koji je uputio zahtjev, Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 3 de Teruel (Prvostupanjski i istražni sud br. 3 u Teruelu), zahtijevajući da se utvrdi da je odredba „o najnižoj kamatnoj stopi” iz ugovora o hipotekarnom zajmu nepoštena te da se naloži kreditnoj instituciji da je ukloni i vrati joj iznose koje je na temelju navedene odredbe neosnovano naplatila nakon sklapanja tog ugovora.
- 17 Budući da je Ibercaja Banco u odgovoru na zahtjeve osobe XZ, tužiteljice u glavnom postupku, istaknuo odredbe ugovora o obnovi, ona je od suda koji je uputio zahtjev također zatražila da pojasni u kojoj su mjeri pravni akti kojima se mijenja ugovor, osobito njegova odredba čija se nepoštenost ističe, također „kontaminirani” tom odredbom i stoga neobvezujući, u skladu s člankom 83. Kraljevske zakonodavne uredbe 1/2007.
- 18 Sud koji je uputio zahtjev napominje da je nakon presude 241/2013 Tribunala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) od 9. svibnja 2013. – kojom su proglašene ništavima odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” u hipotekarnim ugovorima zbog neudovoljavanja zahtjevima jasnoće i transparentnosti – Ibercaja Banco započeo proces ponovnog pregovaranja o tim odredbama u ugovorima o hipotekarnom zajmu koje je sklopio. Međutim, taj sud dvoji o sukladnosti ponovnog pregovaranja o nepoštenoj odredbi s načelom utvrđenim u članku 6. stavku 1. Direktive 93/13, u skladu s kojim nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošače.
- 19 Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ističe mogućnost da sâm ugovor o obnovi ne zadovoljava uvjete iz „testa transparentnosti” koji je utvrdio Tribunal Supremo (Vrhovni sud). Sud koji je uputio zahtjev osobito naglašava da u glavnom predmetu postoji znatnija neravnoteža u pravima i obvezama stranaka ugovorenima na štetu zajmoprimca, da nisu pružene informacije o gubicima koje on može pretrpjeti zbog primjene nove odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” te da zajmoprimac ne može nadoknaditi na taj način pretrpljene gubitke nakon što se odrekao podnošenja bilo kakve tužbe protiv kreditne institucije vjerovnika.

20 U tim je okolnostima Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 3 de Teruel (Prvostupanjski i istražni sud br. 3 u Teruelu) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li se načelo neobvezatnosti ništavih odredaba (članak 6. Direktive [93/13]) proširiti i na kasnije ugovore i pravne poslove na temelju tih odredaba, kao što je to ugovor o obnovi?

Može li se, s obzirom na to da apsolutna ništavost podrazumijeva da ta odredba nikada nije postojala u pravno-gospodarskom životu ugovora, zaključiti da kasniji pravni akti i njihovi učinci na temelju te odredbe, odnosno ugovor o obnovi, također prestaju biti dio pravne stvarnosti te da se trebaju smatrati nepostojećima i ništavima?

2. Mogu li isprave kojima se mijenjaju odnosno usuglašavaju odredbe o kojima se nije pregovaralo, a za koje je moguće da ne bi prošle provjere poštenosti i transparentnosti, imati prirodu općih ugovornih uvjeta za potrebe članka 3. Direktive Vijeća 93/13/EEZ, pri čemu se na njih primjenjuju isti razlozi za ništavost kao i na izvorne isprave koje su bile predmet obnove ili usuglašavanja?

3. Treba li odricanje od sudske tužbe sadržano u ugovoru o obnovi zajma također biti ništavo ako u ugovorima koje su potpisali potrošači nije navedeno da se radi o ništavoj odredbi i ako nije naveden novčani iznos na čiju isplatu imaju pravo na ime povrata plaćenih kamata zbog prvotnog uvrštenja ‚odredaba o najnižoj kamatnoj stopi‘?

Klijent na taj način pristaje na odricanje od podnošenja tužbe a da ga banka nije obavijestila čega se odriče ili kojeg se novčanog iznosa odriče.

4. Treba li smatrati – nakon analize ugovora o obnovi zajma na temelju sudske prakse Suda Europske unije te članka 3. stavka 1. i članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 – da je i nova ‚odredba o najnižoj kamatnoj stopi‘, koja je unesena u taj ugovor o obnovi, netransparentna zato što banka ponovno nije ispunila kriterije transparentnosti utvrđene u presudi Tribunala Supremo (Vrhovni sud [...]) od 9. svibnja 2013. i klijente nije obavijestila o stvarnom financijskom trošku koji ta odredba predstavlja u njihovu hipotekarnom zajmu kako bi mogli znati visinu kamatne stope (odnosno mjesečnog obroka koji iz nje proizlazi) koju bi trebali platiti u slučaju primjene nove ‚odredbe o najnižoj kamatnoj stopi‘ i visinu kamatne stope (odnosno mjesečnog obroka koji iz nje proizlazi) koju bi trebali platiti kada se uopće ne bi primjenjivala ‚odredba o najnižoj kamatnoj stopi‘ nego kamatna stopa ugovorena u hipotekarnom zajmu bez primjene najniže granice?

Drugim riječima, je li financijska institucija izdavanjem isprave nazvane ‚isprava o obnovi‘ koja se odnosila na ‚odredbu o najnižoj kamatnoj stopi‘ trebala provesti provjere transparentnosti navedene u članku 3. stavku 1. i članku 4. stavku 2. Direktive 93/13 i obavijestiti potrošača o iznosima za koje je bio oštećen primjenom ‚odredaba o najnižoj kamatnoj stopi‘ kao i o kamatnoj stopi koja bi se primjenjivala u slučaju nepostojanja tih odredaba te, ako je to propustila učiniti, je li to razlog za ništavost tih isprava?

5. Mogu li se odredbe o podnošenju sudske tužbe, sadržane u općim uvjetima ugovora o obnovi zajma, smatrati nepoštenima zbog svojeg sadržaja, a s obzirom na članak 3. stavak 1. Direktive 93/13 i Prilog toj direktivi koji se odnosi na nepošteno odredbe, osobito točku 1. podtočku (q) [...], s obzirom na to da ograničavaju pravo potrošača na ostvarivanje prava koja mogu nastati ili se pojaviti nakon potpisivanja ugovora, kao što se to dogodilo s mogućnošću potraživanja povrata ukupnog iznosa plaćenih kamata (na temelju presude Suda [...] od 21. prosinca 2016.)?”

O prethodnim pitanjima

Prvo pitanje

- 21 Svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu se protivi mogućnost da odredba ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač, a za koju se u sudskom postupku može utvrditi da je nepoštena, valjano bude predmet ugovora o obnovi između tog prodavatelja robe ili pružatelja usluga i tog potrošača, kojim se potonji odriče učinaka do kojih bi dovelo proglašavanje te odredbe nepoštenom.
- 22 Treba podsjetiti na to da, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, države članice utvrđuju da nepoštene odredbe u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nisu obvezujuće za potrošača (presuda od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 53.).
- 23 Na taj način, za ugovornu odredbu koja je proglašena nepoštenom u načelu valja smatrati kao da nikada nije postojala, tako da ne može imati učinak u odnosu na potrošača (presuda od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 61.).
- 24 Posljedično, u skladu s člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, na nacionalnom je sudu da izuzme iz primjene nepoštene odredbe kako one ne bi imale obvezujuće učinke na potrošača, osim ako se potrošač tomu protivi (presuda od 26. ožujka 2019., Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17 i C-179/17, EU:C:2019:250, t. 52. i navedena sudska praksa).
- 25 Međutim, iz sudske prakse Suda proizlazi da pravo na djelotvornu zaštitu potrošača podrazumijeva i njegovu mogućnost da odustane od ostvarenja svojih prava tako da se, ako je to slučaj, mora uzeti u obzir volja potrošača kada on, svjestan neobvezujuće naravi nepoštenog uvjeta, ipak izjavi da se protivi njegovu isključenju, čime daje slobodan i informiran pristanak na odredbu o kojoj je riječ (vidjeti u tom smislu presudu od 14. travnja 2016., Sales Sinués i Drame Ba, C-381/14 i C-385/14, EU:C:2016:252, t. 25.).
- 26 Naime, Direktiva 93/13 ne ide tako daleko da sustav zaštite protiv korištenja prodavatelja robe ili pružatelja usluga nepoštenih odredaba koji je uspostavila u korist potrošača čini obvezatnim. Posljedično, kada potrošač preferira da se ne pozove na taj sustav zaštite, on se ne primjenjuje (presuda od 3. listopada 2019., Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, t. 54.).
- 27 Prema tome, na nacionalnom je sudu da prema potrebi uzme u obzir volju potrošača kada on, svjestan neobvezujuće naravi nepoštenog uvjeta, ipak izjavi da se protivi njegovu isključenju, čime daje slobodan i informiran pristanak na tu odredbu (vidjeti u tom smislu presudu od 21. veljače 2013., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 35.).
- 28 Posljedično, analogno navedenom, valja priznati mogućnost – kao što je to u bitnome istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 39. do 42. svojeg mišljenja – da se potrošač odrekne isticanja nepoštenosti odredbe u okviru ugovora o obnovi kojim se odriče učinaka do kojih bi dovelo proglašavanje te odredbe nepoštenom, pod uvjetom da je to odricanje rezultat slobodnog i informiranog pristanka.
- 29 Međutim, kao što to proizlazi iz sudske prakse navedene u točki 25. ove presude, potrošačevo odustajanje od isticanja ništavosti nepoštene odredbe može se uzeti u obzir samo ako je on tom prilikom bio svjestan da su ta odredba i njezini učinci neobvezujući. Samo se u tom slučaju može smatrati da je njegovo prihvaćanje izmjene te odredbe rezultat slobodnog i informiranog pristanka, uz poštovanje zahtjeva predviđenih u članku 3. Direktive 93/13, što je na nacionalnom sudu da provjeri.

30 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na prvo postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da mu se ne protivi mogućnost da odredba ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač, a za koju se u sudskom postupku može utvrditi da je nepoštena, valjano bude predmet ugovora o obnovi između tog prodavatelja robe ili pružatelja usluga i tog potrošača, kojim se potonji odriče učinaka do kojih bi dovelo proglašavanje te odredbe nepoštenom, pod uvjetom da je to odricanje rezultat slobodnog i informiranog pristanka potrošača, što je na nacionalnom sudu da provjeri.

Drugo pitanje

- 31 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavke 1. i 2. Direktive 93/13 tumačiti na način da se za odredbu ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač kako bi izmijenili potencijalno nepoštenu odredbu prethodno sklopljenog ugovora odnosno kako bi uredili posljedice njezine nepoštenosti može smatrati da se ni o njoj samoj nije pojedinačno pregovaralo i da se, prema potrebi, može proglasiti nepoštenom.
- 32 Valja podsjetiti na to da se, na temelju članka 3. stavka 1. Direktive 93/13, provjera nepoštenosti odredbe ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač odnosi na odredbe o kojima se nije pojedinačno pregovaralo.
- 33 U članku 3. stavku 2. te direktive precizira se da se uvijek smatra da se o nekoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako ju je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sastavio unaprijed pa potrošač stoga nije mogao utjecati na njezin sadržaj, osobito u kontekstu unaprijed formuliranog standardnog ugovora. U tom pogledu Sud je već ocijenio da odredba koja je sastavljena za opću upotrebu predstavlja odredbu o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo (presuda od 15. siječnja 2015., Šiba, C-537/13, EU:C:2015:14, t. 31.).
- 34 Te je uvjete moguće ispuniti i kada je riječ o odredbi čiji je cilj izmjena potencijalno nepoštenih odredbi ugovora koji su prethodno sklopile iste stranke odnosno uređivanje posljedica njezine nepoštenosti. Okolnost da je cilj nove odredbe izmjena prethodne o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo sama po sebi ne oslobađa nacionalni sud obveze da provjeri je li potrošač doista mogao utjecati, u smislu članka 3. stavka 2. Direktive 93/13, na sadržaj te nove odredbe.
- 35 Na sudu koji je uputio zahtjev je da u glavnom predmetu uzme u obzir sve okolnosti u kojima je navedena odredba predstavljena potrošaču kako bi utvrdio je li on mogao utjecati na njezin sadržaj.
- 36 U predmetnom slučaju okolnost da se sklapanje ugovora o obnovi o kojem je riječ u glavnom postupku odvijalo u sklopu opće politike ponovnog pregovaranja o ugovorima o hipotekarnom zajmu uz promjenjivu kamatnu stopu i s odredbom „o najnižoj kamatnoj stopi”, koju Ibercaja Banco primjenjuje nakon presude 241/2013 Tribunala Supremo (Vrhovni sud) od 9. svibnja 2013., može predstavljati naznaku o tome da osoba XZ nije mogla utjecati na sadržaj nove odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi”.
- 37 Isto vrijedi i za činjenicu da, u skladu s navodima suda koji je uputio zahtjev, bankarska institucija osobi XZ nije dostavila presliku ugovora niti joj je dopustila da tu presliku ponese sa sobom kako bi se upoznala sa sadržajem ugovora.
- 38 U svakom slučaju, okolnost da je osoba XZ prije potpisivanja ugovora o obnovi u rukom pisanoj napomeni izjavila da shvaća mehanizam odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” ne omogućuje sama po sebi zaključak da se o toj odredbi pojedinačno pregovaralo i da je potrošač doista mogao utjecati na njezin sadržaj.

- 39 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na drugo postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se za odredbu ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač kako bi izmijenili potencijalno nepoštenu odredbu prethodno sklopljenog ugovora odnosno kako bi uredili posljedice njezine nepoštenosti može smatrati da se ni o njoj samoj nije pojedinačno pregovaralo i da se, prema potrebi, može proglašiti nepoštenom.

Četvrto pitanje

- 40 Svojim četvrtim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 2. i članak 5. Direktive 93/13 tumačiti na način da zahtjev transparentnosti koji na temelju tih odredaba obvezuje prodavatelja robe ili pružatelja usluga podrazumijeva da on, kada s potrošačem sklapa ugovor o hipotekarnom zajmu uz promjenjivu kamatnu stopu u kojem se utvrđuje odredba „o najnižoj kamatnoj stopi”, potrošaču mora pružiti potrebne informacije kako bi potonji shvatio ekonomske posljedice koje za njega u trenutku sklapanja tog ugovora proizlaze iz mehanizma koji pokreće odredba o „najnižoj kamatnoj stopi”.
- 41 U skladu s člankom 3. stavkom 1. Direktive 93/13, odredba ugovora između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka proizišlih iz tog ugovora.
- 42 U skladu s člankom 4. stavkom 2. te direktive, procjena o tome jesu li neke odredbe takvog ugovora nepoštene ne odnosi se, međutim, ni na definiciju glavnog predmeta tog ugovora ni na primjerenost cijene i naknade na jednoj strani i isporučenih usluga i robe na drugoj, sve dok su te odredbe „jasno i razumljivo” sastavljene.
- 43 Nadalje, u članku 5. navedene direktive određuje se da, u slučaju ugovora u kojima se potrošaču sve ili određene odredbe nude u pisanom obliku, te odredbe uvijek moraju biti „jasno i razumljivo” sročene.
- 44 Iz sudske prakse Suda proizlazi da se zahtjev transparentnosti iz članka 4. stavka 2. i članka 5. Direktive 93/13 ne može svesti samo na razumljivost predmetne odredbe na formalnoj i gramatičkoj razini. Budući da se sustav zaštite uspostavljen navedenom direktivom temelji na ideji da je potrošač u slabijem položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga, osobito u pogledu razine obaviještenosti, taj zahtjev jasnog i razumljivog sastavljanja ugovornih odredbi, a samim time i transparentnosti, predviđen navedenom direktivom treba shvatiti u širem smislu (presuda od 3. ožujka 2020., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 50.).
- 45 Slijedom navedenog, zahtjev prema kojem ugovorna odredba mora biti jasno i razumljivo sastavljena podrazumijeva obvezu da se u ugovoru transparentno izloži konkretno funkcioniranje mehanizma na koji upućuje dotična odredba kao i, ako je to potrebno, odnos između tog mehanizma i mehanizma utvrđenog drugim odredbama, tako da taj potrošač na temelju točnih i razumljivih kriterija bude u stanju procijeniti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze (presuda od 20. rujna 2017., Andriuc i dr., C-186/16, EU:C:2017:703, t. 45.).
- 46 Kada je riječ o ugovoru o hipotekarnom zajmu, na nacionalnom je sudu da u tom smislu obavi potrebne provjere, uzimajući u obzir sve relevantne elemente činjeničnog stanja, uključujući oglašavanje i informacije koje je zajmodavac učinio dostupnima u sklopu pregovora o sklapanju ugovora. Konkretno, na nacionalnom je sudu da provjeri, kada razmatra sve okolnosti sklapanja ugovora, jesu li potrošaču bili priopćeni svi elementi koji bi mogli imati utjecaja na opseg njegove obveze, a na temelju kojih on može ocijeniti, među ostalim, ukupan trošak svojeg zajma. Odlučujuću ulogu u toj ocjeni ima, s jedne strane, pitanje jesu li ugovorne odredbe sastavljene jasno i razumljivo, tako da prosječnom potrošaču omogućuju procjenu tog troška, i, s druge strane, okolnost povezana s

nenavođenjem u ugovoru o kreditu informacija koje se smatraju bitnima s obzirom na narav robe ili usluga koje su njegov predmet (presuda od 3. ožujka 2020., *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 52.).

- 47 Konkretno, obavijest prije sklapanja navedenog ugovora o ugovornim uvjetima i posljedicama sklapanja od temeljne je važnosti za potrošača. On osobito na osnovi te informacije donosi odluku o tome želi li biti obavezan uvjetima koje su prethodno sastavili prodavatelj robe ili pružatelj usluga (presuda od 21. prosinca 2016., *Gutiérrez Naranjo i dr.*, C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 50. i navedena sudska praksa).
- 48 Osim toga, nepoštenost ugovorne odredbe treba ocijeniti s obzirom na vrijeme sklapanja predmetnog ugovora, uzimajući u obzir sve okolnosti za koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga mogao znati u to vrijeme i koje su mogle utjecati na naknadno izvršenje spomenutog ugovora, s obzirom na to da ugovorna odredba može unositi neravnotežu između stranaka koja se očituje tek tijekom izvršenja ugovora (presuda od 20. rujna 2017., *Andriuc i dr.*, C-186/16, EU:C:2017:703, t. 54.).
- 49 Prema tome, poštovanje prodavatelja robe ili pružatelja usluga zahtjeva transparentnosti iz članka 4. stavka 2. i članka 5. Direktive 93/13 treba ocjenjivati s obzirom na elemente kojima je on raspolagao na dan sklapanja ugovora s potrošačem.
- 50 Kada je, konkretno, riječ o odredbi „o najnižoj kamatnoj stopi” – utvrđenoj u ugovoru o zajmu uz promjenjivu kamatnu stopu – valja istaknuti da financijske posljedice mehanizma ograničavanja naniže promjena kamatne stope nužno ovise o razvoju referentnog indeksa na temelju kojeg se izračunava ta stopa.
- 51 U tim okolnostima, dotičnom se potrošaču mora omogućiti shvaćanje ekonomskih posljedica koje za njega proizlaze iz navedene odredbe (vidjeti u tom smislu presudu od 5. lipnja 2019., *GT*, C-38/17, EU:C:2019:461, t. 33.).
- 52 Međutim, kada je riječ o odredbi kojom se ograničava fluktuacija naniže promjenjive stope izračunane na temelju indeksa, jasno je da se točna vrijednost te stope ne može u ugovoru o zajmu utvrditi za cijelo njegovo trajanje. Stoga se od prodavatelja robe ili pružatelja usluga ne može zahtijevati pružanje preciznih informacija o financijskim posljedicama povezanim s promjenama kamatne stope tijekom trajanja ugovora jer te promjene ovise o budućim događajima koje nije moguće predvidjeti i koji ne ovise o volji tog prodavatelja robe ili pružatelja usluga. Konkretno, primjena promjenjive kamatne stope dovodi tijekom vremena, po svojoj prirodi, do fluktuacija u iznosima budućih obroka, tako da spomenuti prodavatelj robe ili pružatelj usluga ne može pojasniti točne učinke primjene odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” na te obroke.
- 53 Sud je ipak ocijenio da je, kada je riječ o hipotekarnim zajmovima uz promjenjivu kamatnu stopu, osobito relevantno pružanje informacija o ranijim kretanjima indeksa na temelju kojeg se izračunava primjenjiva stopa (vidjeti u tom smislu presudu od 3. ožujka 2020., *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 56.).
- 54 Naime, zahvaljujući navedenoj informaciji potrošaču se pruža mogućnost da na temelju ranijih fluktuacija postane svjestan činjenice da neće moći uživati u stopama nižima od „najniže kamatne stope” koja mu je ponuđena.
- 55 Kada je riječ o iznosima kojih bi se potrošač odrekao prihvaćanjem nove odredbe o „najnižoj kamatnoj stopi” i koji odgovaraju razlici između iznosa koje je platio u skladu s prvotnom odredbom „o najnižoj kamatnoj stopi” i onih čije bi plaćanje dugovao da nema te odredbe, valja istaknuti da prosječni potrošač koji je uobičajeno obaviješten i postupava s uobičajenom pozornošću može te iznose u načelu

lako utvrditi čim mu prodavatelj robe ili pružatelj usluga – u predmetnom slučaju bankarska institucija, koja u tom pogledu raspolaže stručnošću i potrebnim znanjem – pruži sve nužne informacije.

- 56 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na četvrto postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 2. i članak 5. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da zahtjev transparentnosti koji na temelju tih odredaba obvezuje prodavatelja robe ili pružatelja usluga podrazumijeva da se prilikom sklapanja ugovora o hipotekarnom zajmu uz promjenjivu kamatnu stopu u kojem se utvrđuje odredba „o najnižoj kamatnoj stopi” potrošaču mora omogućiti da shvati ekonomske posljedice koje za njega proizlaze iz mehanizma koji pokreće ta odredba o „najnižoj kamatnoj stopi”, osobito stavljanjem na raspolaganje informacija o prošlim kretanjima indeksa na temelju kojeg se kamatna stopa izračunava.

Treće i peto pitanje

- 57 Svojim trećim i petim pitanjem, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s točkom 1. podtočkom (q) njezina Priloga, kao i njezin članak 6. stavak 1. tumačiti na način da valja smatrati „nepoštenom” odredbu ugovora o obnovi kojom se mijenja odredba prethodnog ugovora i kojom se prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač uzajamno odriču podnošenja sudskih tužbi kako bi istaknuli zahtjeve osobito u pogledu prvotne odredbe koja se mijenja tim ugovorom o obnovi i nove odredbe.
- 58 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da su se u ugovoru o obnovi Ibercaja Banco i osoba XY sporazumjeli o sniženju stope iz odredbe o „najnižoj kamatnoj stopi” koja je bila primjenjiva na temelju ugovora o hipotekarnom zajmu te o uzajamnom odricanju od podnošenja sudskih tužbi u vezi sa starom i novom odredbom o „najnižoj kamatnoj stopi”.
- 59 Budući da je navedena odredba o odricanju utvrđena u okviru ugovora koji se sklapa između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača, njezinu nepoštenost nacionalni sud može utvrditi na temelju ocjene iz članka 3. Direktive 93/13, pod uvjetom da se o spomenutoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo i da se poštuju ograničenja iz članka 4. stavka 2. te direktive.
- 60 Kao što to proizlazi iz članka 3. stavka 1. spomenute direktive, odredba ugovora o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka.
- 61 Na nacionalnom je sudu provjera moraju li se ugovorne odredbe povodom kojih je pred tim sudom pokrenut postupak smatrati nepoštenima, uzimajući u obzir, u načelu, sve okolnosti slučaja u skladu s člankom 4. stavkom 1. te direktive (presuda od 7. kolovoza 2018., Banco Santander i Escobedo Cortés, C-96/16 i C-94/17, EU:C:2018:643, t. 66).
- 62 Na nacionalnom je sudu da s obzirom na okolnosti svojstvene predmetnom slučaju odredi udovoljava li odredba zahtjevima dobre vjere, ravnoteže i transparentnosti. Sud je pak nadležan iz odredaba Direktive 93/13 razaznati kriterije koje taj sud može ili mora primijeniti prilikom takve ocjene (presuda od 28. srpnja 2016., Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, t. 65.).
- 63 Nadalje, kao što to proizlazi iz članka 3. stavka 3. Direktive 93/13, njezin Prilog sadržava indikativan i netaksativan popis odredaba koje se mogu smatrati nepoštenima. U točki 1. podtočki (q) tog priloga kao odredbe koje se mogu smatrati takvima navode se one čiji su predmet ili svrha „isključenje ili ometanje prava potrošača na poduzimanje sudske tužbe ili provođenja svakog drugog pravnog lijeka”.
- 64 Nadalje, činjenica da se prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač uzajamno odriču podnošenja sudskih tužbi u vezi s odredbom ugovora ne sprečava nacionalni sud u tome da procijeni njezinu nepoštenost, s obzirom na to da ona može imati obvezujuće učinke na potrošača.

- 65 U predmetnom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da su se u ugovoru o obnovi Ibercaja Banco i osoba XY sporazumjeli, s jedne strane, o sniženju stope iz odredbe o „najnižoj kamatnoj stopi” koja je bila primjenjiva na temelju ugovora o hipotekarnom zajmu te, s druge strane, o uzajamnom odricanju od podnošenja sudskih tužbi u vezi sa starom i novom odredbom o „najnižoj kamatnoj stopi”.
- 66 Kada je, kao prvo, riječ o odricanju osobe XZ od isticanja pred nacionalnim sudom zahtjeva koji se odnose na prvotnu odredbu „o najnižoj kamatnoj stopi”, treba istaknuti da se, kao što to proizlazi iz točaka 25. do 28. ove presude, Direktivi 93/13 samoj po sebi ne protivi to da se potrošač ugovorom odrekne koristi koju bi mogao imati od proglašavanja ugovorne odredbe nepoštenom, pod uvjetom da je to odricanje rezultat slobodnog i informiranog pristanka.
- 67 Nadalje, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 70. do 73. svojeg mišljenja, valja razlikovati odricanje od podnošenja sudskih tužbi kada je ono utvrđeno sporazumom, kao što je nagodba, čiji je sam predmet rješavanje potrošačeva spora s prodavateljem robe ili pružateljem usluga, od prethodnog odricanja od bilo kakve sudske tužbe unesenog u ugovor između potrošača i prodavatelja robe ili pružatelja usluga, kako je navedeno u točkama 75. i 76. ove presude.
- 68 Međutim, odredba kojom se predviđa uzajamno odricanje od podnošenja bilo kakve sudske tužbe u okviru sporazuma čiji je cilj rješavanje spora koji se pojavio između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača u pogledu valjanosti odredbe ugovora kojim su te dvije stranke vezane može biti obuhvaćena glavnim predmetom tog sporazuma, u smislu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13 i, posljedično, biti izuzeta od ocjene eventualne nepoštenosti, pod uvjetom da je sastavljena jasno i razumljivo, pri čemu je ta ocjena na nacionalnom sudu.
- 69 U predmetnom slučaju sud koji je uputio zahtjev smatra da osoba XZ nije dobila dostatne informacije u vezi s nepoštenošću prvotne odredbe o „najnižoj kamatnoj stopi” te u vezi s iznosima na čiji bi povrat imala pravo zbog iznosa koje je neosnovano platila na temelju te odredbe.
- 70 Kao što to proizlazi iz točke 48. ove presude, ocjenu nepoštenosti odredbe ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač treba provesti u odnosu na vrijeme sklapanja tog ugovora, uzimajući u obzir sve okolnosti za koje je taj prodavatelj robe ili pružatelj usluga mogao znati u to vrijeme i koje su mogle utjecati na naknadno izvršenje spomenutog ugovora, s obzirom na to da ugovorna odredba može unositi neravnotežu između stranaka koja se očituje tek tijekom izvršenja ugovora.
- 71 Iako je na sudu koji je uputio zahtjev da ispita kojim je informacijama raspolagao Ibercaja Banco na dan sklapanja ugovora o obnovi, valja istaknuti da je, u skladu s informacijama kojima raspolaže Sud, taj ugovor sklopljen 4. ožujka 2014. U svojoj presudi 241/2013 od 9. svibnja 2013. Tribunal Supremo (Vrhovni sud) ocijenio je, u okviru postupka koji su pokrenule udruge potrošača, da odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” koje su utvđene u ugovorima o hipotekarnom zajmu u načelu ne udovoljavaju zahtjevima jasnoće i transparentnosti te da ih se stoga može proglasiti nepoštenima. Na taj je način Tribunal Supremo (Vrhovni sud) ograničio učinke proglašenja ništavosti navedenih odredbi na buduće vrijeme. Međutim, tek je u presudi od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr. (C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980) Sud ocijenio da se članku 6. stavku 1. Direktive 93/13 protivi spomenuto ograničenje.
- 72 Slijedom navedenog, treba zaključiti, s jedne strane, da – iako se nepoštenost prvotne odredbe o „najnižoj kamatnoj stopi” koja je osobu XZ vezala za društvo Ibercaja Banco mogla uočiti u trenutku sklapanja ugovora o obnovi – ta činjenica nije bila izvjesna, s obzirom na to da nepoštenost nije bila utvrđena među strankama tog ugovora u okviru sudskog postupka.

- 73 S druge strane, ne čini se da je stanje prava u trenutku sklapanja ugovora o obnovi omogućavalo društvu Ibercaja Banco spoznaju o tome da postojanje nepoštena odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” daje pravo na cjelokupan povrat iznosa koji su na temelju nje neosnovano plaćeni.
- 74 U tim je okolnostima na sudu koji je uputio zahtjev da procijeni razinu izvjesnosti koja je postajala u trenutku sklapanja ugovora o obnovi u pogledu nepoštenosti prvotne odredbe „o najnižoj kamatnoj stopi” kako bi utvrdio opseg informacija koje je Ibercaja Banco trebao pružiti osobi XZ na temelju zahtjeva transparentnosti koji ga obvezuje prilikom predstavljanja odredbe o odricanju od podnošenja sudskih tužbi, kao i to je li osoba XZ mogla shvatiti pravne posljedice koje za nju iz te odredbe proizlaze.
- 75 Kada je, kao drugo, riječ o odricanju stranaka iz glavnog postupka od isticanja zahtjeva koji se odnose na novu odredbu „o najnižoj kamatnoj stopi” pred nacionalnim sudom, valja naglasiti da – kao što je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točkama 43. i 44. svojeg mišljenja – potrošač ne može valjano ugovoriti odricanje od buduće sudske zaštite i prava koje izvodi iz Direktive 93/13. Naime, on po definiciji ne može shvatiti posljedice svojeg prihvaćanja takve odredbe kada je riječ o mogućim budućim sporovima.
- 76 U tom pogledu treba podsjetiti na to da je članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 – u skladu s kojim države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluga sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštena odredbe nisu obvezujuće za potrošača – odredba s obvezujućim učinkom (vidjeti u tom smislu presudu od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 55.). Priznati mogućnost prethodnog potrošačeva odricanja od prava koja izvodi iz sustava zaštite uspostavljenog tom direktivom bila bi protivna obvezujućem učinku te odredbe i ugrozila bi djelotvornost tog sustava.
- 77 Iz prethodnih razmatranja proizlazi da na treće i peto postavljeno pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s točkom 1. podtočkom (q) njezina Priloga, kao i njezin članak 6. stavak 1. treba tumačiti na način da:
- odredba sadržana u ugovoru koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač kako bi razriješili postojeći spor, a kojom se potrošač odriče isticanja pred nacionalnim sudom zahtjeva koje bi mogao istaknuti da nema te odredbe, može se smatrati „nepoštenom”, osobito ako navedeni potrošač nije mogao raspolagati relevantnim informacijama koje bi mu omogućile shvaćanje pravnih posljedica koje za njega iz te odredbe proizlaze;
  - tog potrošača ne obvezuje odredba kojom se on u budućim sporovima odriče podnošenja sudskih tužbi utemeljenih na pravima koja izvodi iz Direktive 93/13.

Troškovi

- 78 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

- 1. Članak 6. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da mu se ne protivi mogućnost da odredba ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač, a za koju se u sudskom postupku može utvrditi da je nepoštena, valjano bude predmet ugovora o obnovi između tog prodavatelja robe ili pružatelja usluga i tog potrošača, kojim se potonji odriče**

učinaka do kojih bi dovelo proglašavanje te odredbe nepoštenom, pod uvjetom da je to odricanje rezultat slobodnog i informiranog pristanka potrošača, što je na nacionalnom sudu da provjeri.

2. Članak 3. stavak 2. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da se za odredbu ugovora koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač kako bi izmijenili potencijalno nepoštenu odredbu prethodno sklopljenog ugovora odnosno kako bi uredili posljedice njezine nepoštenosti može smatrati da se ni o njoj samoj nije pojedinačno pregovaralo i da se, prema potrebi, može proglasiti nepoštenom.
3. Članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 2. i članak 5. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da zahtjev transparentnosti koji na temelju tih odredaba obvezuje prodavatelja robe ili pružatelja usluga podrazumijeva da se prilikom sklapanja ugovora o hipotekarnom zajmu uz promjenjivu kamatnu stopu u kojem se utvrđuje odredba „o najnižoj kamatnoj stopi” potrošaču mora omogućiti da shvati ekonomske posljedice koje za njega proizlaze iz mehanizma koji pokreće ta odredba o „najnižoj kamatnoj stopi”, osobito stavljanjem na raspolaganje informacija o prošlim kretanjima indeksa na temelju kojeg se kamatna stopa izračunava.
4. Članak 3. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s točkom 1. podtočkom (q) njezina Priloga, kao i njezin članak 6. stavak 1. treba tumačiti na način da:
  - odredba sadržana u ugovoru koji su sklopili prodavatelj robe ili pružatelj usluga i potrošač kako bi razriješili postojeći spor, a kojom se potrošač odriče isticanja pred nacionalnim sudom zahtjeva koje bi mogao istaknuti da nema te odredbe, može se smatrati „nepoštenom”, osobito ako navedeni potrošač nije mogao raspolagati relevantnim informacijama koje bi mu omogućile shvaćanje pravnih posljedica koje za njega iz te odredbe proizlaze;
  - tog potrošača ne obvezuje odredba kojom se on u budućim sporovima odriče podnošenja sudskih tužbi utemeljenih na pravima koja izvodi iz Direktive 93/13.

Potpisi